

Miju Mekkek ta' l-Iljade

VICTOR XUEREB SJ

L-Iljade ta' Omeru tiftaħ b'tifqigħa ta' sajjetta fil-bnazzi. Bnazzi mhux għax kienet issaltan il-paċi! Anzi kien żmien ta' ġlied. Minn naħa l-waħda l-Griegi kienu qegħdin iżommu lil Trojja f'morsa. Kien ilhom għaxar snin jassedjaw il-belt. Minn żmien għal żmien il-Griegi kienu jibagħtu xi riġment minn tagħhom biex jattakka l-irħula u l-bliet iż-żgħar ta' l-Alleati ta' Trojja, u jerga' lura mgħobbi bi proviżjon ta' ikel u bhejjem u lsiera għall-armata kollha. Kien veru li fost il-Griegi bdiet tixtered il-pesta. Imma, li nqala' għal għarrieda kienet thaqqiqa shuna bejn l-aqwa żewġ kapijiet tal-Griegi... bejn Akilles l-attakkant il-prim li kellhom il-Griegi u bejn Agamemnon, il-*Commander in Chief* tat-Truppi Griegi kollha. B'dawk l-attakki żgħar fuq l-Alleati l-Griegi kienu sabu rkaptu ta' kif iżommu l-Armata tagħhom tassedja belt iffortifikata f'art barranija; imma, meta bdiet tixtered fosthom il-pesta, tathom rashom. Tgħid kienet xi kastig ta' l-allat? Min jaf jirnexxilhomx iberrdu l-qilla ta' l-allat b'xi sagrificċju xieraq?

Akilles laqqa' l-kapijiet tal-Griegi u quddiemhom talab lil Kalkas, il-Bassar il-prim tal-Griegi, biex jurihom għala l-allat kienu daru daqshekk kontrihom. U Kalkas, bit-tlaqliqa u biss wara li Akilles wiegħdu li jipproteġih hu jekk xi ħadd imissu, spjega li l-allat kienu msaħħnin għal Agamemnon talli meta Krieses, il-qassis ta' Apollo, kien ġa rahan xieraq biex jifdi lil bintu li kienet inqabdet ilsira, Agamemnon, kontra kull sens ta' ġustizzja, ma ħelisx lill-ilsira u bagħat lil missierha bi kliem żorr ta' theddid. L-allat, qal Kalkas, ma kinux sa jwaqqfu dik il-pesta qabel ma Agamemnon irodd dik l-ilsira lil missierha u jżid ukoll xi sagrificċju xieraq lil Apollo.

Din ix-xorta ta' diskors tal-Bassar, tistgħu taħsbu x'fawra tellgħet f'ras Agamemnon. Issa kulħadd kien sar jaf li hu kien il-ħati ta' dik il-pesta qerrieda. Xniġħat bħal dawk jiġru fil-kamp kienu sa jagħmlulu l-ħsara żgur. Li kieku kien naqra aktar diplomatiku, kien ifittex jagħti din l-ilsira lura lil missierha u barra li kien ikun żamm prezza fir-raham li kien ġab missierha, kien igeddes min jaf kemm rigali minn fost il-Griegi li kienu jagħtuh b'ringrazzjament talli waqqfilhom il-pesta! Imma Agamemnon ma kienx diplomatiku. Kien xħiħ! U kien superv. Ma ried b'xejn jitlaq dik l-ilsira minn taft idejh.

Akilles, bi spirtu ta' kavallier nobbli, ipprova jfakkar lil Agamemnon il-Kmandant li l-gid ta' l-Armata jigi qabel il-gid u l-qligh personali tal-Kmandant. Imma Agamemnon dak kien jonqsu. Infasad. Beda jghajjat li Akilles kien qed ihajru jaghti lura l-ilsira ghax ma kien sa jonqos xejn minn but Akilles! Kien facli ghal Akilles li jkun Amerikan fi hwejjeg haddiehor. "Ismaghni x'sa naghmel!" qal lil Akilles, "Naghti, iva l-ilsira li messet lili bi priza! Imma.. minflokha.. niehu l-ilsira li kienet messet lilek" U baghat fizzjal fit-tinda ta' Akilles biex igib minn hemm l-ilsira ta' Akilles.

L-insult ma setax ikun aktar car u dirett. Ghall-ewwel, Akilles kellu sfiCCA joqtlu f'nofs dik il-Gemgha. Imma, flok imidd idu fuq il-persuna sagra tas-Sultan, hareg 'il barra mil-laqqha jahlef li la hu u lanqas hadd mir-rigment tieghu tal-Mirmidoni ma kienu sa jghinu lill-Armata tal-Griegi qabel ma Agamemnon jigi jitlobu skuza. Ix-xena taghlaq b' Akilles hiegeg irrabjat mil-laqqha waqt li Agamemnon jghidlu li biex ikompli l-assedju, ma kellux bzoznu.

Jekk Agamemnon kien xhnh u ma rahiex bi kbira li jaqla' dan l-inkwiet kollu biex ma jiccahhadx minn ilsira, Akilles ukoll kien bniedem li ghall-unur personali tieghu kien lest li jahqar l-Armata ta' shabu l-Griegi. Akilles, permezz ta' ommu, wahda mill-allat, talab lil Zews biex jibda jghin lit-Trojiani u biex idum jghinhom sakemm Agamemnon meta jara li qed jaqla' xebgha, ikollu bilfors jerga' jitlob l-ghajnuna ta' Akilles! Jekk it-Trojiani jibdew jirbhu, jibda jidher car kemm kien isarraf Akilles! Ghax meta Akilles kien johrog jitqabad hadd mit-Trojiani ma kien jazzarda jdendel kusu mieghu! Akilles, biex jerga' jiehu giehu, beda jitlob li l-allat jibdew itellfu lill-Griegi! Il-qilla tieghu ghamietu kif ix-xehha kienet ghamiet lil Agamemnon.

Intant, Akilles baghat lil ommu Thetis, wahda mill-allat minuri, ghand Zews u Zews wegghedha li jara x' jaghmel biex jibda jghin lit-Trojiani.

Biex izomm kelmtu ma' bintu Thetis, Zews baghat Holma Qarrieqa biex ihawwad mohh Agamemnon. B'din il-Holma, Zews mela mohh Agamemnon li issa kien il-hin tajjed biex jaghmel l-attakk finali fuq Trojja (minghajr l-ghajnuna ta' Akilles) biex l-unur tal-waqgha ta' Trojja jiehdus biss Agamemnon. Agamemnon ilaqqat l-Kunsill u jordna lill-Generali biex jisferraw l-attakk finali fuq Trojja. Meta huma jifthulu ghajnejh u juruh li Trojja ghadha b'sahhitha, hu jheddidhom li jekk ma jattakkawx immedjatament hu kien sa jitlaq lura Argos

mnejn kien ġie. Ma kellhomx x'jagħzlu. Lura, wara għaxar snin assedju, ma ridux imorru b'idejhom vojta!

Kontra qalbhom bdew ihejju għal taqtiegħa li kienu jafu li sa jitilfu! Imma forsi l-aġġar haġa li ġrat kienet li dak li ntqal fil-privat fil-Kunsill ma damx ma hareġ fil-pubbliku fost is-suldati li malajr sabu min ixewwixhom biex ifittxu jwaqqfu l-assedju u jsalpaw lura lejn djarhom! Għax, wara kolloxx, l-unur mhux il-Kmandanti kienu sa jeħduh? Huma xi daqqa ta' lanza kienu jistgħu jdabbru.

Hawn jidhrol xewwiex famuż: wieħed mill-karattri memorabbli li joħloq Omeru. Xewwiex jismu Thersites, li għalkemm ikrah daqs ċappa dlam, kellu lsienu jaqta' daqs ponta ta' stallett. Fil-biċċa li ġejja sa nħalli lil Omeru jsemmgħalna hu t-tixwix ta' Thersites u kif Odissews fl-aħħar jirnexxilu jrazzanlu lsienu.

Innota kif Omeru jirnexxilu jqaxxar il-karattru ta' dan ix-xewwiex baxx u kif l-umorizmu huwa wieħed li tistenna minn nies ta' dil-qatgħa.

Fl-aħħar ikkwieta l-hoss u ntasbu kollha
Bil-qieghda fuq il-bankijiet għal-Laqgħa,
hlief wieħed biss li baqa' jgħid u jilsen.
Dan kien Thersites, żatat, wisq fuq ruħu.
Kien wisq jinqala' għaċ-ċajt pastaż u jniggeż
Kontra s-Sultan u kontra min imexxi,
Imbasta jdaħħak bihom lis-suldati!
Ma kienx hemm wieħed ikreh iżjed minnu
Minn fost l-Akej li kienu marru Trojja.
Kien naqra zopp u jgħebbed siequ l-waħda
U ż-żewġ saqajn kienu mgħawġin daqs nagħla.
Spallejh it-tnejn kienu 'l quddiem imgeddsa
U kważi jmissu lil xulxin fuq sidru.
Imħawla bejn spallejh kellu ras żgħira
Għamla ta' bajda; u mill-qurriegħa sewwa
Kienu jinbarmu żewġ żajbriet imqardna.
Lil dan Thersites hadd ma kien jistmerru
Daqs il-magħruf Akilles u Odissews
Li lilhom l-iżjed kien għaċ-ċajt iwaqqa'.
Bix-xorti tajba għalihom, dik id-darba,
Thersites kien imaqdar 'l Agamemnon:
Kien għolla lehnu rqiġ imma jinstama'

U beda jghajru b'kull ma gieh f'ilsienu.
 Ghax sab ix-xoqqa f'moxtha biex iniggzu
 Meta sar jaf li hafna mis-suldati
 Kienu mgħaddbin għall-Ħakem Agamemnon.
 "Ja Sire!" beda jghid lil Agamemnon
 b'lehen nebbiex u fl-istess hin wisq għoli,
 "X'għandek bżonn issa? Xi trid iżjed minna?
 It-tinda tiegħek imballata għotjiet!
 Ghax minn kull belt li jirnexxielna ngarrfu,
 Dejjem imissek l-isbaħ, l-aqwa u l-ifjen
 U tagħzel inti stess l-aħjar ilsira!
 X'inhu li jonqsok, mela? Deh'b u fidda?
 Stenna 'l xi wiehed mit-Trojġani għani
 ħa jiġi s'għandek biex itik ir-raham,
 deh'b u rigali biex teħlisu 'l ibnu
 li kont qbadt ilsir jien jew qabdu šħabi!
 X'inti tixxennaq? Għandek bżonn xi xbejba
 Biex torqod magħha? Tridha biex taqdik?
 Oqgħod attent! Tagħtix eżempji ħżiena
 Li jistgħu jwasslu 'l da's-suldati fl-għali!
 Intom, ja ħbieb, li jkolli nsejjaħ: 'Nisa'
 — nixtieq li kieku nista' ngħid: 'Irgiel' —
 ejjew minn hawn nitilqu bl-akbar heffa
 u nħallu 'l dan il-galantom warajna
 biex jibqa' jgħasses hu mal-ġid li ħataf!
 Forsi sa fl-aħħar jibda jdaħħal f'moħħu
 Kemm għandu bżonn tal-qalbenin suldati!
 Sa lbierah stess, lanqas ma staħa jcanfar
 Lill-kbir Akilles, bniedem aqwa minnu!
 Imma raġel hekk nobbli bħal Akilles
 Mhu qatt sa jħalli nsult hekk baxx ikiddu!
 Halla lil Agamemnon tgħaddi tiegħu.
 Ghax kieku, Sire, Akilles ma kienx nobbli,
 Dawk il-kelmiet wisq żorri l' għedt ilbierah
 Kienu jkunu ta' l-aħħar li għedt f'hajtek."

Bilkemmm kien spiċċa dan il-kliem xewwiexi
 Kontr' Agamemnon, il-Kmandant il-kbir,
 Li hdejn Thersites ma resaqx bil-qilla
 Il-magħruf Odissews, b'wiċċ kollu rabja.
 Bed' Odissews ilumu kif kien haqqu:
 "Thersites" qallu, "jekk ridt turi għerfek,
 minn qalbi ngħidlek li ma rnexxilekx!

Dejjaqtna lkoll bil-kliem xewwiex l'ghedtilna.
 Ja biċċa ta' ċakkar! Kif lanqas tisthi
 Tqum fost da'n-nies biex tmaqdar lil sultan?
 Hadd m'ghandu dritt – u l-anqas wiehed inti,
 għax m'hawn hadd daqseq injurant u ebsi
 minn kemm ġew nies ma' wlied il-kbir Atreus—
 hadd m'ghandu dritt imaqdar x'qal il-Ħakem!
 Lanqas jixraqlek biss issemmi ismu!
 Ahseb u ara thajjar lis-suldati
 Biex titilquh u tmorru kollha lura!
 Hadd m'ghandu ħjiel kif għad tispicċa l-biċċa:
 jekk għadx nitilfu jew għadx fl-ahħar nirbhu
 Kull ma qed tagħmel hu li b'herqa xxewwex
 Kontr' Agamemnon. Il-Kmandant il-Kbir!
 Qed twaqqa' għaċ-ċajt il-Kapijiet tal-Griegi
 Talli jagħtuh mill-priża s-seh'm li haqqu!
 Imm' isma' 'l hawn – għax jiena kelmti nżommha—
 Jekk biss darb'ohra nerga' lilek nisma'
 Taqla' qlajjiet bħal dawn li għedt hawn fostna,
 Nirrani rasi jaqtgħu minn ma' ġismi,
 žgur daqs kemm žgur Telemakus hu ibni,
 li niġi naqbdex qabda bejn idejja
 u nneżżgħek il-mantell u l-qmejsa l'għandek
 u nċarrat minn fuq dahrek dawk id-dniedel
 u ma niqafx qabel ma nikxef kollox,
 u kif tkun għeri, xebgħa għasluġ nilgħablek
 u nqalftek minn ġol-ġemgħa bl-ebda ħniena
 biex tmur titkerrah ħdejn l-iġfien u tnewwah! ”

U kif dal-kliem kien Odissews qed jgħidlu,
 Venvinlu daqqa ta' bastun fuq dahru!
 Inġibed lura minnufih, Thersites
 U jixher beda u jwaħwaħ bħal tarbija.
 Tbenġila sewda tqajjar demm sewdieni
 Telgħet malajr minn spalltu sa taħt abtu
 Fejn kienu laqtu tal-bastun l-għekiesi.
 Birek ma' l-art, imwerwer minn daqq'ohra.
 U, fost uġiġħ beda minn wiċċu jimsaħ
 Xi demgħat shan għal fuq haddejh iġelbnu.

Ghalkemm l-ohrajn ma kellhomx ħajr jiddieħku,
 Tgħidx x'daħka faqqgħu meta raw dix-xena.
 Wiehed lill-ieħor, bdew minn taħt ilsienhom,
 Jgħidu 'l xulxin biex lil xulxin idahħku:

“Dan Odissews m’hawnx prezzu! Haqqu prosit”
“Kont naf” qal wiehed, “li kien wisq jinqala’
biex jagħmel pjan u nasba fina b’moħħu,
u naf ukoll li jaf il-lanza jxejjer
imma żgur li m’ghamlilna qatt pjaċir
akbar minn dan ta’ llum, meta helesna
mit-tpaċpiċ fieragh li kien jghid Thersites!
Għax ma naħsibx li sa jkun wisq imghaġġel
Dan l-iblah ta’ Thersites jitla’ jidden
ħalli mill-ġdid imaqdar lil xi Hakem!”
U bħalu bdew jghidu l-oħrajn. Għax qablu.